

De quadrifaria ecclesie persecutione. Ex qua tribu Christus nasciturus sit.

CAPVT I.

Sicut ex scriptura sacra docemur, ciuitas Christi primò violentam à ciuitate mundi sub tyrannis infidelibusq; regibus, secundò fraudulentam hæreticorum, tertio fictam hypocritarum tempore persecutionem passa, vltimam tam violentam, quàm fraudulentam, fictamq; ac omnium grauissimam sub Antichristo passura erit. Qui ex hoc quòd Christum se mentiens, Christo per omnia vita & doctrina oppositus erit, Antichristus tanquam contrarius Christo vocatur. Græci enim Anti, contra dicunt. Porro de tribu Iuda, seruili scilicet cōditione, ex illa qua dicitur auctoritate, Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, nasciturus creditur.

De discessione quæ eius aduentum præcedet.

CAPVT II.

Quæ verò aduentum eius indicia præcedant, Apostolus insinuat, qui Thessalonicensibus scribens ait: Et nunc quid detineat scitis, vt reueletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis tantum, vt qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat. Et rursus: Nisi venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, &c. Quòd quidam ad Neronem, cuius tempore Paulus scripsit, interpretantur, sicut supra dixisse me memini. Alij verò de diabolo, cuius membra omnes ad reprobam ciuitatem pertinentes sunt, dictum æstimant. Aiuntq; Paulum intellexisse Zabulum, qui per membra sua sanctos persequendo, mysterium iniquitatis tunc operabatur, tempore suo, id est, in fine mundi, ad manifestam impietatem reuelandum fore, ac collectas vires per Antichristum effusurum. Vnde in Apocalypsi habes, quòd post mille annos, qui quidem numerus plenitudinem significat temporis, Sathan, qui modò in reprobòrum mentibus maliciam intra se cohibentibus, tanquàm in abyssu ligatus noscitur, soluendus, id est, ad manifestam nequitiam prorupturus, totas vires effusus sit. Et nota, quòd Paulus omnem presentis diei maliciam, non iniquitatem, sed mysterium iniquitatis nominauit, vt per hoc omnis, quem ecclesia à primo tempore vsq; ad Antichristum patitur, labor respectu illius quem tunc passura erit, non iniquitas, sed tanquam mysterium, id est, species iniquitatis appareat. Vel mysterium vocat tanquam occultum, res enim secretas mysticas dicere solemus: & est sensus, in illo tempore tam manifesta, tam periculosa & cruenta erit tribulatio, vt omnem quam nunc patitur, vel passa fuit ecclesia, comparatione illius quasi occultam reputet. Quòd verò subsequitur, & ait: Qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat: prædicto sensui accommodatum cernitur, velut qui nunc sub honesto pudore vitia reuelata tenet, teneat donec processu temporis inuerecunda fronte commissa, ad medium, id est, ad publicum veniant. Hoc etiàm videtur innuere cum præmisit, Quid detineat scitis, vt reueletur in suo tempore. tanquam diceret: Non ante reuelabitur, quàm completa malicia Amorrhæorū, tempus quòd manifestari debet, adueniat. Vnde & hanc ipsius reuelationem, discessionem præcessuram narrat. Tunc enim verè caput erroris apparebit, cum relicta veritate, à veritatis auctore totus penè mundus discedet. Quidam discessionem, & hoc quòd dicitur, Qui tenet teneat donec de medio fiat, ad regnum interpretantur, vt scilicet omnibus amore scelerum iusticiæ renitentibus, ac per hoc à iusticia regni discedentibus, ad tãtam qui regnum tenet, deiectionem veniat, vt sine reuerentia de medio, id est, de cōmuni quasi quilibet de plebe fiat. Vnde & aiunt, Apostolum hæc sub regimento, verborūq; inuolucris posuisse, ne videlicet Romano imperio, quòd ab ipsis æternum putabatur, calumniam intulisse videretur. Qua de re & hoc dictum putat, Quid detineat scitis: ac si diceret, Hoc quòd vos scitis, alienigenas manifesta demonstratione scire volo. Alij verò eadem verba, eodem quò de regno diximus sensu, de sacerdotio, & Romana sedè interpretantur.

C A P V T I I I .

Ostenso quæ eum indicia præcedant, nunc de ipso eius aduentu, ac ea quæ tunc fiet persecutione prosequamur. Dominus Iudæis prædicans, ac nō auditis, inter alia dixit: Ego veni in nomine patris mei, & non recepistis me: si alius venerit, in nomine suo, hunc recipietis. Et Paulus: Eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent, ideo mittet illis deus operationem erroris, vt credant mendacio. Nec timuit Paulus dicere, quod dominus mittat eum. Mali enim etsi ciuitatem dei nō iusticiæ, sed iniquitatis zelo affligant: nihil tamen nisi quod & quantum permittuntur, facere possunt. Vnde spiritus domini malus irruisse dicitur in Saul. Malus quippe propter nequissimam voluntatem: & idem domini, propter acceptam ab eo iustissimam potestatem. Quod si dominus omnes reprobos regnare permittit, quāto magis omnium reproborum caput temporalis prosperitatis, ac saluendi in suos potestatem eius sine nutu non accipit: Mittet ergo eum dominus, quia maliciam corde conceptam non amplius quā ipse permittet, exercere valebit. Sed quærendum est, quare dominus ciuitatem suam tam immaniter tribulari permittat, cur eius hosti tantam domi-
ciendi efficaciam tribuat: At non est mirum, si dominus ecclesiam suam de nihilo suscitata, & ad summum in terra fastigium, vt supra diximus, exaltatā, ante vltimæ tribulationis brauium, ne longo dissoluta ocio, in amore sui conditoris torpeat, excitatam grauisima prius exerceat palestra. Erit autem hæc persecutio, vt supra dictum est, violenta & fraudulenta: & violenta non quidem per se: sed per potentē personam, vt mihi videtur, exercebitur. Vnde Psal. Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem: id est, occultis machinamentis potentes mundi, ad hoc vt interista sanctis irrogent supplicia, incitabit. Et hanc puto bestiam in Apocalypsi vocatam. Nam ipsum Antichristū eadem scriptura pseudopropheta nominat, diabolum verō instigantem draconem. Ex hoc conijci potest, ipsum per omnia in hypocrisis verōtem, non tormenta exteriora per se sanctis inferendo, sed signis mendacij, & speciereligionis, ac imagine rationis fraudulenter mundum decepturum, tormenta verō repotentem adhuc sibi ascitum sanctis intentaturum. Si qui verō vnum eum potentem per vtpote Romanorum Imperatorem ad hoc ascire contendunt, & hūc bestiam dictum non calumniōr,

De vita, & doctrina eius.

C A P V T I I I I .

Quoniam verō supra, vitam & doctrinam eius Christo cōtrariam testati sumus, qualiter id fiat, deo adiuuante dicamus. De vita quidem constat, quia Christus de solio patris ac superis descendens, se ad redimendum genus humanum humiliauit: ille de inferis ascendere nitens, ac supra omne quod dicitur, aut quod colitur, deus se extollens, ad decipiēdos homines subleuabit. Ille virtutem & excellentiā dei, atis occultans, assumptam carnem sputis & flagris exposuit: iste fragilitatem suā non considerans, ac se super hominem deum iactans, de hoc quod non est, gloriam & honorem ab hominibus expectabit. Doctrina verō eius, in quātum ab illius dissideat, luce clarius est, cum dominus humilitatis, Discite inquit, a me, quia mitis sum & humilis corde: iste superbix, Mea sunt dicens, flumina, & ego feci illa, magister appareat. Et nota, quod in fide nostra in duobus præcipuè calumniandi materiam inuenit, qua vicontraria, vt partum virginis, sacramentum altaris adorare, crucifixum hominem credere deū, & huiusmodi. Voluptati contraria, vt hoc est: Qui vult venire post me, &c. & Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus: &c. Væ vobis diuites: & Beati pauperes. & huiusmodi. Sapientes ergo argumentis ac ratione inducens, stultos rerum temporalium delicijs alliciens, vtrosq; falsis promissionibus seducet. Quapropter dominus in Euangelio ait, quod tātūm erit illius tempo-
ria

ille Christo discipulus evangelicae narrationem veritatis
 alto illo inchoatam principio concludens, cum dixisset:
Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu disci- Ioh. 20, 30sq.
pulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc^a, haec
 5 *autem scripta sunt et cetera, exemplum dominicum statum*
futurae vitae in captura piscium et retis soliditate¹
necnon et cibi suavitate presagiens^b subtexit: Mani- ib. 21, 1.
festavit, inquit, se Iesus ad mare Tyberiadis^c. Sicque
 huius tam eximiae rei prerogativam in calce libri po-
 10 nens omnem retroactae narrationis seriem eius tamquam
 proemium fecit. Dominus quoque *in principio caelum ac^d* Gen. 1, 1sq.
terram creans invisibilem primo et incompositam mate-
riem^e edidit ac postmodum in^f ordinem eam et lucem
 redegit. Non ergo delinquere nos arbitramur, si enume-
 15 ratis presentis vitae miseriis de eterna sanctorum quiete
 tamquam de luce post tenebras², quantum Deus per-
 miserit^g, tractare conabimur^h.

INCIPIIT LIBER OCTAVUSⁱ.

I. Sicut ex scriptura sacra docemur, civitas Christi
 20 primo violentam a civitate mundi sub tyrannis infideli-
 busque regibus, secundo fraudolentam hereticorum, tercio
 fictam hypochritarum tempore persecutionem passa, ul-
 timam tam violentam quam fraudolentam fictamque ac
 omnium gravissimam^k sub Antichristo³ passura erit.
 25 Qui ex hoc, quod Christum se mentiens Christo per
 omnia vita et doctrina oppositus erit⁴, Antichristus tam-
 quam contrarius Christo¹ vocatur⁵. Greci enim anti
 contra^m dicunt^{n.4}. Porro de tribu Dan^o, servili scilicet

a) hoc om. C2. 3. b) presagens B2. C2. 3. c) tybidis A1. d) et C. Vulg.
 10 e) materiam A. f) eam in ord. C3. g) promiserit A1. B2. h) Explicit pro-
 logus add. A4. C5; tum Incipiunt capitula, sequente capitulorum octavi libri enumera-
 tione, quam vide supra p. 35 sq., add. C5. i) ita A. B2. C2. 5; nullam praescrip-
 tionem exhibent C3 (ubi cap. I. numero II. signatur et sic deinceps). 6 (ubi in sequen-
 15 tibus nusquam numeri capitulorum inveniuntur). Cusp. k) gravissima A1. 3. l) Christo
 om. C6. m) contrarium C6. n) vocant C3. o) Iuda Cusp.

1) Ioh. 21, 11. 2) Cf. supra II, 51, p. 129, l. 12 sq.; III, 45,
 p. 179, l. 7 sq. et n. 2. 3) De Antichristo cf. W. Bousset, 'Der Anti-
 christ in der Überlieferung des Judentums, des neuen Testaments
 0 und der alten Kirche', Göttingen 1895. Ad Ottonis c. 1—7. adeas etiam,
 si placet, Adonis epistolam de ortu et tempore Antichristi, ed. E. Sackur,
 'Sibyllinische Texte und Forschungen' p. 105—113. Cf. Wadstein l. c.
 4) Isid. Etymol. VIII, 11, 20 sq. 5) Aug. in epist. S. Iohannis ad
 Parthos tract. III, 4 (= Isid. Etymol. VIII, 11, 20).

Gen. 49, 17. conditione, ex illa, qua dicitur auctoritate: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, nasciturus creditur*¹.

II. Quae vero adventum eius indicia^a precedant, apostolus insinuat, qui Thessalonicensibus scribens ait: *Et nunc, quid^b detineat, scitis, donec^c reveletur in suo tempore. Nam misterium iam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet nunc^d teneat, donec de medio^e fiat. Et rursum: Nisi venerit discessio primum et reveletur^f filius iniquitatis, filius perditionis etc. Quod quidam ad Neronem, cuius tempore Paulus scripsit^g, interpretantur², sicut supra³ dixisse me memini. Alii vero de diabolo, cuius membra omnes ad reprobam civitatem pertinentes sunt, dictum estimant⁴, aiuntque Paulum intellexisse Zabulum, qui per^h membraⁱ sanctos persequendo misterium^k iniquitatis¹ tunc operabatur, tempore suo, id est in fine mundi, ad manifestam impietatem revelandum^m fore ac collectas vires per Antichristumⁿ effusurum⁵. Unde in Apocalipsi habes^o, quod post mille annos, qui quidem numerus plenitudinem temporis significat⁶, Satan, qui modo in reproborum mentibus maliciam intra se cohibentibus tanquam in abysso ligatus noscitur, solvendus, id est ad manifestam^p nequiciam prorupturus, totas vires effusus sit^q. Et nota, quod Paulus omnem presentis diei maliciam non iniquitatem, sed misterium iniquitatis nominat, ut per hoc omnis, quem ecclesia a primo tempore usque ad Antichristum patitur, labor respectu illius, quem tunc passura erit, non iniquitas, sed tamquam misterium^r, id est species iniquitatis, appareat. Vel misterium vocat tamquam occultum — res enim secretas mysticas dicere solemus —, et est sensus: In^s illo tempore tam mani-*

a) indicia C 5; prec. ind. C 6. b) quid om. C 6. c) ut Cusp. cum Vulgata et Augustino. d) n A 1. e) medio om. C 6. f) reuelatur C 6; revelatus fuerit homo peccati (pro rev. fil. iniq.) Cusp. cum Vulgata et Augustino. g) epistolam add. C 6. h) per om. A 3. i) sua add. C 5. k) mynisterium C 5. l) iniq. tunc om. C 6; oper. tunc A 4. m) reuolandum A 1. n) Anti- om. C 3. o) hñs 35 (= habemus) C 5. p) -festam om., nova pagina incipiente, C 2, ubi ad mani alia manus adscripsit omnem. q) effundat C. r) mist. — iniquit. (l. 28) om. C 3. s) In om. C 2. 3. 6; Illo in temp. C 5.

1) Cf. Quaest. in ep. II. ad Thess. qu. 6. sub Hugonis de S. Victore nomine editas, Migne, Patrol. Lat. CLXXV, col. 591; Adso l. c. p. 106; Gregor. Moral. XXXI, 24, 43; Haymo Halberst. Expos. in ep. II. ad Thessal. c. 2. 2) Cf. Aug. De civ. Dei XX, 19 (ed. Dombart II, p. 450); Hieron. Comm. in Dan. 11, 29 sq. 3) III, 16 fin. 4) Cf. Glossa ordinaria, Migne, Patrol. Lat. CXIV, col. 622. 5) Cf. [Hug. de S. Vict.], Quaest. in ep. II. ad Thess. qu. 9. 6) Aug. De civ. Dei XX, 7 (ed. Dombart II, p. 421).

festa, tam periculosa, tam cruenta erit tribulatio, ut
 omnem, quam nunc patitur vel passa^a fuit ecclesia, com-
 paratione illius quasi occultam reputet. Quod vero sub-
 sequitur et ait: *Qui tenet teneat, donec de medio fiat*, pre-
 dicto sensui accommodatum cernitur, velud, qui nunc
 5 sub honesto^b pudore vitia velata^c tenet, teneat, donec
 processu temporis inverecunda fronte commissa ad me-
 dium, id est in^d publicum, veniant. Hoc etiam videtur
 innuere, cum premisit: *Quid detineat, scitis, donec reveletur*
 10 *in suo tempore*, tamquam diceret^e: Non ante revelabitur,
 quam completa malicia Amorreorum tempus, quo mani-
 festari debet, adveniat. Unde et hanc ipsius revelationem
 discessionem precessuram narrat. Tunc enim vere caput
 erroris apparebit, cum relicta veritate a veritatis auctore
 15 totus pene mundus discedet^f. Quidam discessionem
 et hoc, quod dicitur: *Qui tenet teneat, donec de medio fiat*,
 ad regnum interpretantur¹, ut scilicet omnibus amore
 scelerum iusticiae renitentibus ac^g per hoc a iusticia
 regni discedentibus ad tantam qui regnum tenet de-
 20 iectionem^h veniat, ut sine reverentia de medio, id est de
 communi, quasi quilibet de plebe fiat². Unde et aiunt
 apostolum haecⁱ sub integumento^k verborumque involucro
 posuisse, ne videlicet Romano imperio, quod ab ipsis^l eter-
 num putabatur³, calumpniam intulisse videretur⁴. Qua de
 25 re et hoc dictum putant: *Quid detineat, scitis*, ac si di-
 ceret: Hoc, quod vos scitis, alienigenas manifesta de-
 monstratione scire volo. Alii vero^m eadem verba eodem,
 quo deⁿ regno diximus^o, sensu de sacerdotio et Romana
 sede interpretantur⁵.

Gen. 15, 16.
Eccl. 14, 7.

30 III. Ostenso, quae eum indicia precedant, nunc
 de ipso eius adventu ac ea^p, quae tunc fiet, persecu-
 tione prosequamur. Dominus^q Iudeis predicans ac non
 auditus inter alia dixit: *Ego veni in nomine patris mei*, *Ioh. 5, 43.*

a) passura C2; post passa littera erasa C6. b) modesto C6. c) reuelata A
 15 (sed re-erasum A1). d) ad A. e) dicet C5. f) discedit C. g) a, in marg.
 manu saec. XVI. corr. ac A1. h) defectionem C2. i) B C5. k) tegumento
 C2. 5. l) eis C2. 3. m) vero om. C5. n) de regno om. A4. o) sensu
 dix. C2. 3. p) ea om. C6. q) eis add. C6.

1) Cf. *ex. gr. Adso l. c. p. 110.* 2) fiat de medio, id est
 0 quasi de communibus *Glossa ordin.* 3) Cf. *etiam supra V, Prol.,*
p. 226, l. 29 sq. 4) *Aug. de civ. Dei XX, 19 (ed. Dombart II, p. 450)*
= Glossa ordin. 5) [Hugo de S. Vict.], *Quaest. in ep. II. ad Thess.*
qu. 6: 'Nisi venerit discessio primum' . . . Hoc quatuor modis potest
 5 *intelligi, vel de terreno Romano imperio, vel de spiritali imperio*
Romanae ecclesiae, vel de fide, vel de Antichristo.

et non recepistis me; si alius venerit in nomine suo, hunc^a recipietis. Et Paulus: *Eo quod caritatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendatio.* Nec timuit Paulus dicere, quod Dominus mittat^b eum. Mali enim, etsi civitatem 5 Dei non iusticiae, sed iniquitatis zelo affligant, nichil tamen^c, nisi quod et quantum permittuntur, facere possunt. Unde spiritus Domini^d malus irruisse dicitur in Saul. Malus quippe propter nequissimam voluntatem, et idem Domini propter acceptam ab eo iustissimam 10 potestatem. Quod si Dominus omnes reprobos regnare permittit, quanto magis omnium reproborum caput temporalis prosperitatis ac seviendi in suos potestatem sine^e eius nutu non accipit^f? Mittet ergo eum^g Dominus, quia maliciam corde conceptam non amplius, quam^h et 15 quantum ipse permittetⁱ, exercere valebit. Sed querendum est, quare Dominus civitatem suam tam inmaniter tribulari permittat^k, cur eius hosti tantam malefaciendi efficaciam tribuat. At non est mirum, si Dominus ecclesiam suam de nichilo suscitata et ad summum 20 in terra fastigium, ut supra diximus¹, exaltatam ante ultimae tribulationis¹ bravium, ne longo^m dissolutaⁿ otio in amore sui conditoris torpeat, excitatam gravissima^o prius exercent palestra.

Erit autem haec persecutio, ut supra dictum est², 25 violenta ac^p fraudolenta, et violenta^q quidem non per se, sed per potentem personam, ut mihi videtur, exercentur^r. Unde psalmista: *Sedet in insidiis cum divitibus in occultis^s, ut interficiat innocentem^t, id est occultis^u machinamentis potentes mundi ad hoc, ut manifesta 30 sanctis irrogent supplicia, incitabit.* Et hanc puto bestiam in Apocalypsi³ vocatam⁴. Nam ipsum^v Antichristum eadem scriptura pseudopropheta nominat,

a) illum C6. *Vulgata.* b) mittit C5. c) tm A1. d) Dom. om. C5. e) eius sine A1. 3; sine nutu eius A4; nutu om. C6. f) accepit C2. 5. g) eum 35 om. C3, post Dominus colloc. C6. h) q̄ ex quantū (corr. -to vel vice versa) B2; et om. C6. i) permittit C6. k) tribularer alio atram. mut. tribulet, omisso permittat C3. l) retributionis C. m) iam add. C. n) otio dissol. C. o) prius grav. C2. 3. p) et A. q) violentam C5; violenciam C2. r) ita omnes codices; exercentur Cusp. s) in occultis om. C2. t) etc. (om. innoc.) C2. u) in occultis A3. v) ipsam C5.

1) VI, 36. VII, 16. 2) VIII, 1. 3) Apoc. 11, 7. 13, 1. et saepius. 4) Aliter Aug. De civ. Dei XX, 9 (ed. Dombart II, p. 431). 14; Glossa ordin.; Otto ipse infra VIII, 20, p. 418.